

**ЗАЧЕЦИ НАУЧНОГ СТИЛА У СРБИЈИ – АНАЛИЗА
АДВЕРБИЈАЛНЕ ДЕТЕРМИНАЦИЈЕ У НАУЧНОМ СТИЛУ
С КРАЈА 19. И ПОЧЕТКА 20. ВЕКА¹**

Данијела Милчић Ђошић
Универзитет у Нишу

**THE BEGINNING OF SCIENTIFIC STYLE IN SERBIA –
THE ANALYSIS OF ADVERBIAL DETERMINATION IN
SCIENTIFIC DISCOURSE IN THE END OF 19TH
AND IN THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY**

Danijela Milčić Đošić
University of Niš

The aim of this paper is to examine the Serbian scientific style in the end of the 19th and at the beginning of the 20th century. The corpus consists of four texts from distinguished Serbian authors. The adverbial determination was analyzed. We employed the following criteria: (a) nominalizations; (b) prepositional phrases; (c) case constructions with expressing criteria; (d) discourse markers. We have concluded that there was a steady development in the Serbian scientific style, represented in the use of prepositional phrases and discourse markers. This is especially prominent in the scientific style of Aleksandar Belić.

Key words: scientific style, 19th century, 20th century, history of language

1. Увод

1.1. Циљ рада

Циљ рада је анализа зачетака научног стила у Србији – анализа адвербијалне детерминације у научном стилу с краја 19. и почетка 20. века. Као пример послужиле су нам две књиге Слободана Павловића *Детерминативни надежи у говору северозападне Боке* и

---

¹ Рад представља део мастер рада *Адвербијална детерминација у делу Тихомира Борђевића Наш народни живот* (ментор проф. др Маја Вукић), одбрањен на Филозофском факултету у Нишу, 13.6.2018 године.

Детерминативни падежи у старосрпској пословноправној писмености. Овај рад је наставак истраживања започетог у нашем мастер раду *Адвербијална детерминација у делу Тихомира Ђорђевића Наш народни живот*, чији смо корпус проширили. Корпус чине четири књиге, укључујући и књигу *Наш народни живот* коју смо користили за поређење. Методе рада су функционалистичка, историјскојезичка и компаративна.

Рад има пет целина. Након уводног дела у коме говоримо о циљу анализе и корпусу, у другом делу дајемо теоријско-методолошке основе рада у којима разматрамо основне одлике научног стила с краја 19. и почетка 20. века, наводимо литературу о научном стилу овог периода и дефинишемо појам детерминације. Трећи део су критеријуми по којима смо сачинили анализу. Четврти део је анализа грађе, након које, у петом делу, следи закључак.

1.2. Корпус

Грађу за овај рад узели смо методом случајног узорка, трудећи се да обухватимо различите периоде (крај 19. и почетак 20. века), различите области (природне и друштвене науке) и значајне научнике (Сима Лозанић, Александар Белић, Тихомир Ђорђевић). Радови су узети из следећих књига:

а) ГСУД 1874: Гласник Српског ученог друштва, Књига 40, чланак: „Синтетички проналасци хемијски“, С. М. Лозанића, Београд, 1874, 258 – 273;

б) ГСУД 1892: Гласник Српског ученог друштва, Књига 78, чланак: „Црноречки округ од д-ра Стевана Мачаја“, Београд, 1892, 7 – 19 и 135 – 146;

в) ЈФ 1913: Јужнословенски филолог, Књига 1, свеска 1 – 2, чланак: „Српскохрватске гласовне групе *-jt-* и *-jd-* и прасловенско *-kti-*, *gti-* и *hti-*“, Александар Белић, Београд, 1913, 217 – 227;

г) „Наш народни живот“, Тихомир Ђорђевић, Београд, 1930.

Рад *Синтетички проналасци хемијски* Симе М. Лозанића² јесте кратак рад који описује хемијске реакције. Рад је из области природних наука, па се у том смислу разликује од остале грађе по

---

² Сима Лозанић (1847 – 1935) био је наш значајни хемичар, професор и први ректор универзитета у Београду и председник Академије наука, политичар. Детаљи о његовом животу и раду налазе се у књизи *Доживљаји и радови проф. Д-Р. С. М. Лозанића*, која је доступна на адреси <http://resolve.ubsm.bg.ac.rs/URL/2441/>.

стилу. Ово је најстарији рад од радова које ћемо разматрати. Има укупно 14 страна. Занимљиво је да аутор пише у првом лицу и описује ток експеримената. Ред речи је различит у односу на савремени језик. Карактеристично је коришћење великог броја девербативних именица са различитим значењем.

Друго дело је књига *Црноречки округ од д-ра Стевана Мачаја* из 1892. године. Стеван Мачај био је српски лекар, хирург, рођен у Будиму. Рад представља географско-статистички опис округа. Има укупно 181 страну (7 – 186). Доминантно је описивање. У њему се описују све карактеристике округа (географија, историја, природа, лечење, обичаји, привреда, просвета, становништво, статистички подаци итд.). Ми смо обрадили два дела: уводни, где се износе основни географски подаци (војна подела, политичка подела, просвета, радиност) и чланак „Обичаји у Румуна“, да бисмо направили поређење са стилем Тихомира Ђорђевића, пошто су оба чланка из области етнологије.

Трећи рад *Српскохрватске гласовне групе -jt- и -jd- и прасловенско -kti-, gti- и hti* јесте рад српског истакнутог лингвисте Александра Белића. У односу на претходна два рада, примећује се развој научног стила. Белић, осим првог лица, користи и ауторску множину. Научни стил код њега је развијенији, реченица је сложенија, разгранатија, он даје објашњења, наводе, тумачења. Иако постоје разлике у структури реченице, по стилу и начину излагања ближи је Сими Лозанићу него Тихомиру Ђорђевићу, који је прилично суздржан у коментарима.

Четврто дело је *Наши народни живот*, књига Тихомира Ђорђевића од 160 страна. Тихомир Ђорђевић био је етнолог, фолклориста, професор Београдског универзитета, екавац који је повремено писао на ијекавском, био је вуковац (дакле, следбеник Вукове реформе), значајан научни радник. Књига даје опис Јужних Словена кроз дванаест етнолошких студија. Доминирају описи обичаја и заната, развоја уметности, као и начина живота. Осим ауторовог језика, у књизи се јављају и примери из језика народних умотворина, али они овом приликом нису разматрани.

2. Теоријско-методолошке основе рада

2.1. Опште одлике научног стила

За Павла Ивића период кристализације стандардног српског језика је онај између 1878. и 1918. године, када се нарочита пажња посвећује, с једне стране, развоју синтаксе и речника, а са друге

развоју културе и просвете. Развој функционалних стилова и њихово праћење нису били нарочито занимљиви досадашњим проучаваоцима. Више је пажње поклањано тумачењу прилика које су довеле до језичког њиховог развоја (Ивић 1998: 256 – 305). Богаћење и развијање језика науке поменутог периода доводи се у директну везу са утицајем који су на њега оставили студенти чије се школовање одвијало у иностранству, понајвише у Француској и Немачкој, те је и јасно да ће управо језик ових земаља имати највећи значај за формирање научног језика код нас (Ивић 1998: 265 – 266, Милановић 2006: 135 – 139). Милош Луковић истиче да је београдски стил у значајној вези са развојем научног стила (Луковић 1994: 61).

Детаљном анализом функционалних стилова бавио се Бранко Тошовић (2002) који је истицао да су избор и организација два најважнија елемента сваког стила (2002: 93). Анализирајући научни функционални стил, Тошовић објашњава да ће поделе унутар овог стила зависити од области која се се обрађује, те се због тога јављају подсистеми и жанрови (Тошовић 2002: 330). Он, такође, прави разлику између строго научног, научно-уџбеничког и научно-популарног стила (Тошовић: 330), као и између научних делатности и области: научно-истраживачке и научно-техничке, које чине другу поделу научног стила (Тошовић: 333 – 334).

Душка Кликовац у раду *О језику науке* даје детаљан преглед литературе аутора који су анализирали језик науке. Она, између осталог, издваја неке специфичности које треба да развија научни стил: „Што се лексике тиче, основном особином језика науке сматра се постојање терминологије, а често се истиче и сразмерно узак и апстрактан лексички фонд“ (Кликовац 2008: 189). У наставку, након анализе једног чланка Ирене Грицкат, она закључује „да је метафоричност једна од његових основних особина, а да укључује и метафоричко разумевање саме научничке делатности“ (Кликовац 2008: 207). По њеној оцени, научни текст је и субјективан, али и „одмерен, прецизан и илустративан, да аутор тежи да буде неприметан, али да ипак исказује свој емоционални суд и употребљава реторичке фигуре. Да се одликује лексиком апстрактног и терминолошког типа, али да не искључује конкретну лексику“ (Кликовац 2008: 207).

2.2. Осврт на радове о научном стилу с краја 19. и почетка 20. века

Период који посматрамо важан је по томе што се тада значајно почиње развијати наука. Године 1886. формира се Академија наука, а 1905. и Универзитет у Београду. Модернизацији српског језика највише доприносе ђаци који се школују у иностранству: „доносећи дух обновљеног рационализма, веровање у моћ природних наука и снагу економских закона, материјалистичке погледе на историју природе и друштва, те модеран језички израз у расправљању питања из различитих струка“ (Луковић 1994: 62). О научном стилу 19. и почетка 20. века нема много радова. Поменућемо оне најзначајније.

Рад Ирене Грицкат (1994) *Из историје стабилизације књижевног језика код Срба (после Вукове и Даничићеве победе)* проучава научни стил у различитим областима, па тако спомиње богословље, историју, право, граматiku и сл. Језик се развија под утицајем спољашњих фактора. Ауторка сматра да је овај период заправо период језичке стабилизације српског језика. Она се бави анализом језика више научних области међу којима су математика, астрономија, физика, минералологија, медицина, хирургија, анатомија, зоологија, ветерина, пољопривреда, домаћа радиност, техника, музикологија³. Она истиче и да се развија интересовање и за друштвене науке, нарочито за светску историју, право, политику, психологију (Грицкат 1994). Предмет њеног интересовања је лексика српског језика.

Исидора Бјелаковић се у раду *Терминологија код Срба у 18. и 19. веку: (Математичка географија и картографија)* бави периодом од 1783. до 1867. године. У овом раду, који је терминолошки речник, описује се научни стил, а обрађују се руски, доситејевски и српски језик (Бјелаковић 2017: 259 – 476).

Радоје Симић и Јелена Јовановић закључују да је утицај друштва био кључни у развоју функционалних стилова (2004: 43), и додају да је значајан фактор у развоју стилова била Вукова реформа услед које је наступило и раслојавање књижевног језика, у чему се могу назрети зачеци функционалних стилова (Симић, Јовановић 2004: 50).

У раду *Формирање функционалних стилова у српској писмености у доба Вукових реформи* Ана Кречмер даје опште закључке о функционалним стиливима на почетку 19. века у коме се још увек осећа снажан утицај црквенословенског језика. Она

³ Рад Црноречки округ (ГСУД 1982) обухвата већину ових наведених области, те је тако добар пример научног стила 19. века.

закључује да ни код Вука нису прецизно издвојени различити стилови (Кречмер 2004).

Илијана Чутура и Јелена Спасић су у раду *Сретен Ацић у историји развоја српског језика и српске педагогије* анализирале дневничке необјављене забелешке (рукописне свеске) Сретен Ацића. Она закључује „да готово да нема текста који би имао карактеристике „чисто“ научног или чисто уметничког, те је хибридикација текста у (функционално) стилском смислу готово константна карактеристика Ацићевог писања“ (Чутура, Спасић 2014: 54).

Душка Кликовац у свом раду *О научном стилу Радосава Бошковића* исцрпно анализира стил проф. Бошковића. Она најпре даје преглед литературе посвећене истакнутом професору из које издваја да се „као главне особине Бошковићевог начина изражавања истичу сажетост и језгровитост, односно једноставност и јасноћа“ (Кликовац 2008: 210). Његов научни стил одликују кратке реченице, излагање *in medias res* којим се изоставља увод, са излагањем које је разбијено на пасусе чиме се добија прегледност (Кликовац 2008: 213 – 216). Ауторка на крају, између осталог, закључује: „Бошковићев стил је у великој мери неочекиван, неуобичајен за језик науке: одликује се особеном аргументацијом, уређеном не само по логичким него и по естетским законитостима, брижљиво организованом формом, разговорном обојеношћу, неувијеним и изричитим судовима“ (Кликовац 2008: 243 – 244).

Кроз овај преглед литературе види се да је у већини радова највећа пажња посвећена лексици и терминологији.

2.3. Адвербијална детерминација

У српском језику реч детерминација значи „ближе одређивање неког појма“, „уопште одређивање, означавање граница, обима нечега, омеђивање, ограничавање“ (РМС 2007: 272). Разни аутори не дефинишу исто појам детерминације. Дејвид Кристал није навео термин детерминација, већ само појам детерминатор (Кристал 1988: 45). Рикард Симеон наводи и појам детерминације и детерминатив. По њему детерминатив је „онај који одређује; оно што има значење одређивања“ (Симеон 1969: 229).

У раду смо, као модел, користили две књиге Слободана Павловића *Детерминативни надежи у говору северозападне Боке* и *Детерминативни надежи у старосрпској пословноправној писмености*. Према овом аутору, детерминација „подразумева постојање управног

члана, односно детерминисаног и зависног члана, односно детерминатора“ (Павловић 2000: 11)

3. Критеријуми за анализу

Према литератури (Ивић 1951/52, Кликовац 2006: 34, Пипер 2001, Поповић 1966, Радовановић 1977) узели смо следеће критеријуме за анализу научног стила:

1. Девербативне именице;
2. Предлошки изрази: *на начин* + акузатив, *у циљу* + генитив, *у погледу* + генитив;
3. Предлошко-падежне конструкције са значењем критеријума: *по* + локатив;
4. Појава дискурских маркера и текстуалних конектора.

4. Анализа

4.1. Девербативне именице

Милорад Радовановић истиче да се девербативна именица јавља у научном стилу јер је она „*izrazito neobeleženo jezičko sredstvo (...) pošto uz narečeničnu predikaciju o kojoj referiše po pravilu ne saopštava podatke o licu, vremenu, broju, rodu, fazi, aspektu, modusu*“ (Радовановић 1977: 144).

Грађа показује присуство девербативних именица и то у свим категоријама, нарочито у оквиру конструкција са значењем темпоралности. Очекивано, девербативне именице се у анализи јављају онда када је потребно локализовати обичаје или описати хемијске реакције:

Овај нитрисани продукт прелази у амидоједињење под уливом редукционих тела ... 258 ГСУД 1874.

По пређашњој политичкој подели округа, срезови се зваше ... 9 ГСУД 1892;

Ја се нећу задржавати овде на појединачном критиковању тих теорија ... 223 ЈФ 1913;

Турици су одмах после покрења Србије укинули независну Пећску Патријаршију 30 „Наш народни живот“.

4.2. Предлошки изрази

Љубомир Поповић је, бавећи се предлошким изразима, њихов развој доводио у везу са развојем друштва и науке. Он наводи велики број ових конструкција са различитим значењем и каже да су везане за

посебне функционалне стилове, међу којима је и научни, јер имају уско значење и омогућавају сажетије изражавање (Поповић 1966: 195 – 220). Дакле, они јесу одлика научног стила.

У нашој грађи, предлошки изрази више су одлика старијих писаца, превасходно Тихомира Ђорђевића. Малобројни су, недовољно развијени, али њихово наслућивање иде у прилог развоју научног стила:

(а) У циљу + генитив:

У Кини се срце, шигерица, жуч и крв од осуђеника употребљавају у циљу ојачања 114 „Наш народни живот“;

(б) У погледу + генитив:

(...) али је зато подлегао обичајима и одредбама које вреде за повлашћену класу турске државе и знатно се у погледу социјалних обичаја удаљио од своје хришћанске браће 32 „Наш народни живот“.

4.3. Предлошко-падежне конструкције са значењем критеријума

О предлошким конструкцијама писао је Љубомир Поповић. Он каже да се оне развијају због развоја науке и друштва: „У новије време, наиме, људско искуство се нагло проширило (...) и порасла је тежња за што прецизнијим изражавањем“ (Поповић 1966: 195). Поповић наводи велики број ових конструкција са различитим значењем и каже да су везане за посебне функционалне стилове, међу којима је и научни, јер имају уско значење и омогућавају сажетије изражавање (Поповић 1966: 195 – 220). Милка Ивић каже да је конструкција *по* + локатив у значењу критеријума конструкција врло честа и да има значење *према, сходно, у смислу, на основу чега* (1951/52: 181). Милош Ковачевић сматра категорију критеријума новијом и истиче да је она одлика научног стила (Ковачевић 2012: 113).

Конструкције са значењем критеријума врло су заступљене у анализи. Најбројнија је, у свим радовима, *по* + локатив. Од Тихомира Ђорђевића до Белића она се видно развија, а код Белића и доминира:

По довршеном процесу и овде сам нашао подобна тела ... 269 ГСУД 1874;

По пређашњој политичкој подели округа, срезови се зваше ... 9 ГСУД 1892;
Ни по времену јављања, ни по узајамном узрочном односу међу овим српскохрватским појавама и прасловенским нема никакве везе; 217 ЈФ 1913;

По приватном сазнању тако је коса ношена по варошима у Јужној Србији 84 „Наш народни живот“.

4.4. Дискурсни маркери и текстуални конектори

Предраг Пипер дискурсне маркере дефинише као делове текста „obično intonacijski ili interpunkcijski izdvojene, kojima se ističe njegova tematska konfiguracija (Пипер 2001: 198). Они показују колико је добро текст повезан, показују ређање особина, кохезију. Очекује се да ће кохезија бити већа у научном стилу.

Дискурсни маркери и текстуални конектори заступљени су у раду „Синтетички проналасци хемијски“, указују на место као и на циљ, а најбројнији су у раду Александра Белића. Оне иду у прилог његовом израженом критичком мишљењу и објашњивачком приступу, што су све одлике научног стила:

Из овога можемо сад извести и сам процес ... 265 ГСУД 1874;

Из старијег табеларног прегледа види се да у црноречком округу живе две народности ... 14 ГСУД 1892;

... као што ће се то видети и из разлагања које износим ... 217 ЈФ1913.

5. Закључак

У раду смо се бавили анализом адвербијалне детерминације у научном стилу с краја 19. и почетка 20. века. Као модел за анализу послужиле су нам две књиге Слободана Павловића *Детерминативни падежи у говору северозападне Боке* и *Детерминативни падежи у старосрпској пословноправној писмености*. Користили смо функционалностилистички, историјскојезички и компаративни метод.

Рад „Синтетички проналасци хемијски“ за тему има научне огледе, описивање поступака и реакција. Писан је научним стилем који одговара периоду с краја 19. и почетка 20. века. Томе у прилог иду неколике карактеристике које смо анализом утврдили. По употреби предлошко-падежних конструкција језик овог рада ближи је савременом научном стилу него језик Тихомира Ђорђевића. С друге стране, у језику Тихомира Ђорђевића ред речи у реченици је стабилан, док у овом раду то није случај. Карактеристично је коришћење великог броја девербативних именица са различитим значењем.

Рад „Црноречки округ“ има мање типичних одлика научног стила него што је то случај са „Синтетичким проналасцима хемијским“. По тематици, он је ближи књизи Тихомира Ђорђевића *Наш народни живот* него друга два рада.

Научни стил Тихомира Ђорђевића близак је савременом језику, преовладава наративни стил, уочавају се зачеци научног стила. Среће се велики број примера са девербативним именицама.

Рад „Српскохрватске гласовне групе *-jt-*, *-jd-* и прасловенско *-kti-*, *gti-* и *hti-*“ Александар Белић писао је потпуно формираним научним стилем у оквиру београдског стила. По свим одликама много је ближи данашњем научном стилу, него што је то случај са језиком Тихомира Ђорђевића. Изразито су заступљени дискурсни маркери. У односу на претходна два рада, примећује се развој научног стила.

ЛИТЕРАТУРА

- Бјелаковић 2017:** Бјелаковић, И. *Терминологија код Срба у 18. и 19. веку (математичка географија и картографија)*. [Bjelaković, I. Terminologija kod Srba u 18. i 19. veku.] Нови Сад: Два пера, 2017.
- Грицкат 1994:** Грицкат, И. Из историје стабилизације књижевног језика код Срба. [Grickat, I. Iz istorije stabilizacije književnog jezika kod Srba.] // *Јужнословенски филолог*. 1994, № L, 5 – 31.
- Ивић 1951/52:** Ивић, М. О предлогу по у српскохрватском језику. [Ivić, M. O predlogu po u srpskohrvatskom jeziku.] // *Јужнословенски филолог*. 1951/1952, № XIX/1 – 4, 173 – 212.
- Ивић 1998:** Ивић, П. *Преглед историје српског језика*. [Ivić, P. Pregled istorije srpskog jezika.] Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 1998.
- Кликовац 2006:** Кликовац, Д. *Семантика предлога (студија из когнитивне лингвистике)*. [Klikovac, D. Semantika predloga (studija iz kontrastivne lingvistike).] Београд: Филолошки факултет, 2006.
- Кликовац 2008:** Кликовац, Д. *Језик и моћ: огледи из социолингвистике и стилистике*. [Klikovac, D. Jezik i moć: ogledi iz sociolingvistike i stilistike.] Београд: Библиотека XX век, 2008.
- Ковачевић 2012:** Ковачевић, М. *Узрочно семантичко поље*. [Kovačević, M. Uzročno semantičko polje.] Београд: Јасен, 2012.
- Кречмер 2004:** Kretchmer, A. Формирање функционалних стилова у српској писмености у доба Вукових реформи. [Kretchmer, A. Formiranje funkcionalnih stilova u srpskoj pismenosti u doba Vukovih reformi.] // *Научни састанак слависта у Вукове дане (Функционално раслојавање српског стандардног језика)*. 2004, № 32/1, 201 – 210.
- Кристал 1988:** Kristal, D. *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*, Beograd: Nolit, 1988.
- Луковић 1994:** Луковић, М. *Развој српског правног стила*. [Luković, M., Razvoj srpskog pravnog stila.] Београд: Службени гласник, 1994.

- Милановић 2006:** Милановић, А. *Кратка историја српског књижевног језика*. [Milanović, A. *Kratka istorija srpskog književnog jezika.*] Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2006.
- Павловић 2000:** Павловић, С. *Детерминативни надежи у говору северозападне Боке*. [Pavlović, S. *Determinativni padeži u govoru severozapadne Boke.*] Београд: Институт за српски језик САНУ, 2000.
- Павловић 2006:** Павловић, С. *Детерминативни надежи у старосрпској пословноправној писмености*. [Pavlović, S. *Determinativni padeži u starosrpskoj poslovnopravnoj pismenosti.*] Нови Сад: Матица српска, 2006.
- Пипер 2001:** Piper, P. *Jezik i prostor*, Београд: XX век, 2001.
- Поповић 1966:** Поповић, Љ. Предлошки изрази у савременом српскохрватском језику. [Popović, Lj. *Predložki izrazi u savremenom srpskohrvatskom jeziku.*] // *Наш језик*. 1966, № XV/3 – 4, 195 – 200.
- Радовановић 1977:** Radovanović, M. *Imenica u funkciji kondenzatora I*. // *Зборник за филологију и лингвистику*. 1977, № XX/1, 63 – 144.
- РМС 2007:** *Речник српскога језика*. [Rečnik srpskoga jezika.] Нови Сад: Матица српска, 2007.
- Симић, Јовановић 2004:** Симић, Р., Јовановић, Ј. Генеза и еволуција функционалних стилова у српском језику. [Simić, R., Jovanović, J. *Geneza i evolucija funkcionalnih stilova u srpskom jeziku.*] // *Научни састанак слависта у Вукове дане (Функционално раслојавање српског стандардног језика)*. 2004, № 32/1, 39 – 53.
- Симеон 1969:** Simeon, R. *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*. Zagreb: Matica hrvatska, 1969.
- Тошовић 2002:** Тошовић, Б. *Функционални стилови*. [Tošović, B. *Funkcionalni stilovi.*] Београд: Београдска књига, 2002.
- Чутура, Спасић 2014:** Чутура, И., Спасић, Љ. Сретен Аџић у историји развоја српског језика и српске педагогије. [Čutura, I., Spasić, Lj. *Sreten Adžić u istoriji razvoja srpskog jezika i srpske pedagogije.*] // *Српски језик, књижевност, уметност, Зборник радова са IX међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (24 – 25. 10. 2014), Књига I Српски језик – од Вука до данас*. Ур. Милош Ковачевић. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2014, 41 – 55.